

The Educational Effects of Verbal Elegance on Improving the Status of Teachers (Case Study: The Works of Allameh Javadi Amoli)

Parastoo Mesbahi Jamshid*¹

1. **Corresponding author**, Department of Educational Science, Farhangian University, Tehran, Iran. E-mail: p.mesbahij@cfu.ac.ir

ABSTRACT

Article type:
Research
Article

Keywords:
verbal
elegance
teachers
education
Allameh
Javadi Amoli

Background and Objectives: Speech is an inseparable tool of teacher identity. The elegance of speech increases its strength and attractiveness and is considered a strategy for the professional development of teachers. The aim of this research is to address the desirable and undesirable forms of speech in the intersection of diverse semantic perceptions that are created for the audience. In this research, the process and educational product of verbal elegance in two works by Allameh Javadi Amoli are addressed in order to operationally demonstrate the increase in meaning and the development of the educational effect of the content, as a result of diversifying and deepening verbal descriptions. **Methods:** The research method is descriptive-analytical. **Findings:** The research findings show that by becoming aware of the deviant and desirable forms of speech on the one hand and mastering the supporting theoretical foundations for verbal elegance, teachers are able to apply greater sensitivity in their literature and improve their professional capabilities. **Conclusion:** By studying some of Allameh Javadi Amoli's works, four effective verbal strategies were identified, the use of each of which is helpful in the process of content transmission by teachers. These strategies include: using common expressions for deep meanings, organizing vocabulary and making the most of it, peeling away concepts, and categorizing content.

Cite this Article: Mesbahi Jamshid, Parastoo. (2024). The Educational Effects of Verbal Elegance on Improving the Status of Teachers (Case Study: The Works of Allameh Javadi Amoli). *The Journal of Theory and Practice in Teachers Education*, x(x), x-x. <https://doi.org/10>

Extended Abstract (between 700 and 1200 words. Line spacing for the text is single)

Introduction

The elegance of speech is the beautiful arrangement of content exchanged in human relationships. In an environment where there are educational purposes, elegance is considered a fundamental skill that is used to organize and apply artistry in beautifying the message that is intended to be conveyed. This goal leads to the stimulation and interest of the audience and places the responsibility of understanding and impacting the message on the bearer of the words. Naturally, in the path to achieving the general and specific educational goals that teachers pursue, it is important to pay attention to various forms of expression, embellish it, and find solutions for deeper effectiveness.

In the Holy Quran, God has used the word "speech" and its accessories in many cases and in various ways. Sometimes, speech has been ordinary and common speech (Al-Baqarah/263), and sometimes, speech has been used to create a voice (Taha/11 and 12), to explain a matter, to give revelation and inspiration (Al-Baqarah/30), to indicate God's command (An-Nisa/69), to bring a matter to the heart and mind (Mujadila/8), and to respond constructively (Fussilat/11). In general, God has given attention to good speech along with important commands such as monotheism (Al-Baqarah:83) and in many verses, He has recommended good, firm, good, pure, easy, gentle, and soft speech. According to Allamah Javadi Amoli, the basic difference between humans and animals is in expressing their human nature (including teachers and students).

In addition to the emphasis of religious texts, humans in their ordinary lives are constantly seeking to develop language in order to develop understanding and correct action.

Since the applications of speech have a special emergence and manifestation in educational environments, strengthening the ability of teachers for educational sessions, providing the necessary grounds for the development of their inner powers and the greater manifestation of expressive skills for understanding and solving educational problems

can be an important goal that this article seeks to achieve. In other words, the external validity of verbal skills in the process of content transfer is not limited to expressing the desired knowledge, but is effective and efficient in proportion to the subject context, audience, and time and place conditions in the initial, middle, and final steps of teaching. Therefore, all elements affecting the educational process can have levels of verbal elegance. In his book *Sokhan and Oratory*, Mohammad Taghi Falsafi states the three basic tasks of the speaker (teacher): "awareness and awareness", "persuading the listeners", and "inviting the listeners" (Falsafi, 2015: 26-35). It can be said that this research is responsible for providing solutions for the realization of the last two tasks.

The scope of verbal elegance (both speech and writing) includes the way of reading texts to understanding their essence, understanding the idea behind it, and the most desirable form of expressing it. Accordingly, two levels of "objective" and "semantic" can be considered for the elegance of speech. Naturally, the semantic level, with the help of the objective level, is responsible for approaching the purpose. To go through these two steps, there are standards that have been taken from the words of the Quran and the Ahl al-Bayt. The most important of them are: truthfulness of speech, good faith, gentleness, selective speech, active listening, appropriateness of speech to the audience, use of good words, humility, and respect for those present. Also, some rhetorical methods such as parables, similes, stories, anecdotes, verses, narrations, poetry, body language, tone, and voice are effective in this regard.

In this study, considering the importance of the topic of verbal elegance, an attempt has been made to first outline the deviant and desirable forms of verbal elegance and to state its supporting basis. Finally, focusing on two works by Allamah Javadi Amoli, criteria for the desirability of educational discourse have been expressed and analyzed. These two works are *Tafsir Insan Bi Insan* and *Imam Mahdi Maud-e-Tawheed*. With this explanation, the main issue of the study is how can verbal elegance be an effective skill in the performance of teachers? What is

the philosophical basis of this skill? What methods has Allamah Javadi Amoli used to increase the influence of discourse?

Literature Review

A review of the research background showed that Gareh et al. (2024) in their article on the importance of verbal and technical skills among teachers, addressed the psychological and security needs of students in school and examined teachers' communication problems. Babaei and Rostami (2022) in their article on the role of communication skills in the teaching profession addressed teachers' listening, verbal, and feedback skills and their meaningful relationship with academic achievement. Ghasempour and Ghahari (۲۰۱۵) in their article on the application of literary highlighting in the hadiths of the book of the virtues of the Quran, Principles of Sufficient Knowledge (based on the theory of familiarity), addressed the prominence of highlighting factors in the words of the infallibles and the application of these techniques. Bahrami (۲۰۰۷) in his article on “Araastegi from the perspective of the infallibles (AS)” examined the various aspects of araastegi in general among the sayings of the infallibles. Seyidi (۲۰۰۷) in his article on the artistic function in the prophetic hadith focused on the hadiths of the Prophet and finding their artistic aspects. In most of the researches that have been conducted in this subject, emphasis has been given to such features as metaphor, simile, metaphorical, identification, imagery, lexical and linguistic non-normativity, and the like. One of the neglected aspects of the aforementioned researches that has been examined in this research is the consideration of formal values in the intersection with meaning. This type of encounter gives a special desirability to the speech of teachers in the educational and training context. In particular, during the study, the philosophical basis of the elegance of speech on the one hand and also its application in two works of the famous orator, Allameh Javadi Amoli, have been addressed.

Methodology

The research is of a qualitative type with a descriptive-analytical methodology and an attempt has been made to enrich the research data by analyzing the content. This research has been conducted with two inductive-deductive approaches. With the inductive approach, the themes were determined and guided through the data obtained from the Quran, narrations and works of Allamah Javadi Amoli. With the

deductive approach, the themes that are expected to appear in the thoughts of prominent contemporary teachers such as Allamah Javadi Amoli due to the existence of a religious context have been reflected.

Conclusion

The results of this study showed that paying attention to the quality components of the verbal part is important in promoting the professional identity of teachers. Using these elements in the teaching process increases the strength of the teacher's work and changes the educational role from ordinary to value-added. In this study, the deviant forms of speech that some people use to achieve their goals are discussed, and in particular, the fallacy that was the strategy of a large number of teachers in the ancient Greek period is pointed out. Then, the desirable forms of verbal elegance that emerged from the successful method of the prophets and divine saints are examined. Addressing the theoretical foundations that support verbal elegance has implications for the discussion and helps to strengthen it. Allameh Javadi Amoli, as one of the prominent teachers of the present era, has used this ability in his works and statements in a desirable way, drawing on religious sources. The aim of this study was to outline various forms of verbal art performance in order to model their performance. They have designed and disseminated a brain-filled path for presenting concepts and operational categorization by using common interpretations for the meanings of concepts, organizing and interpreting vocabulary, and layering concepts and materials. The path that this research opens for teacher researchers is that, by considering the verbal characteristics of influential figures in history, they can discover the secret of their permanence and, in educating such people, simply identify themselves.

Ethical Considerations

Data Availability Statement

“Not applicable”

Conflict of Interest

The authors declare no conflict of interest.

اثرات تربیتی آراستگی کلامی بر ارتقای جایگاه معلمان (مطالعه موردی: آثار علامه جوادی آملی)

پرستو مصباحی جمشید^{۱*}

۱ نویسنده مسئول، گروه امور تربیتی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. رایانامه:

P.mesbahij@cfu.ac.ir

چکیده

پیشینه و اهداف: کلام ابزاری تفکیک ناشدنی از هویت معلمی است. آراستگی کلام بر قوت و جذابیت آن می‌افزاید و راهبردی برای توسعه حرفه‌ای معلمان محسوب می‌شود. هدف این پژوهش پرداختن به صور مطلوب و نامطلوب کلام در تلاقی با دریافت‌های معنایی متنوعی است که برای مخاطب ایجاد می‌شود. در این پژوهش به روند و محصول تربیتی آراستگی کلامی در دو اثر از علامه جوادی آملی پرداخته شده است تا افزون شدگی معنا و توسعه اثر تربیتی محتوا، در اثر تنوع و عمق بخشی به توصیفات کلامی، بصورت عملیاتی نشان داده شود.

روش‌ها: روش پژوهش توصیفی-تحلیلی است. یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد با آگاهی یافتن از صور انحرافی و مطلوب کلام از یک سو و تسلط بر مبانی نظری پشتیبان برای آراستگی کلامی، معلمان قادرند حساسیت بیشتری در ادبیات خود اعمال کنند و توانمندی حرفه‌ای خود را ارتقا دهند. نتیجه‌گیری: با مطالعه در برخی از آثار علامه جوادی آملی چهار راهبرد مؤثر کلامی شناسایی شد که بکارگیری هر کدام از آنها در فرآیند انتقال محتوا توسط معلمان، راهگشا است. این راهبردها عبارتند از: استفاده از تعابیر رایج برای معانی عمیق، نظم بخشی به واژگان و بهره‌گیری حداکثری از آنها، لایه‌برداری کردن از مفاهیم و دسته‌بندی کردن مطالب.

نوع مقاله: پژوهشی

واژه‌های کلیدی:

آراستگی کلامی

معلمان

تربیت

علامه جوادی آملی

استناد به این مقاله: مصباحی جمشید، پرستو (۱۴۰۴). اثرات تربیتی آراستگی کلامی بر ارتقای جایگاه معلمان (مطالعه

موردی: آثار علامه جوادی آملی) نظریه و عمل در تربیت معلمان، ۱(X)، ۱-۱۶.

مقدمه

آراستگی کلام، نیک‌آرایی محتوایی است که در روابط انسانی مبادله می‌شود. آراستگی در فضایی که اغراض تربیتی وجود دارد، یک مهارت بنیادی محسوب می‌شود که برای نظم بخشیدن و اعمال هنرمندی در زیبا جلوه دادن پیامی که قصد انتقال آن وجود دارد، بکار گرفته می‌شود. این هدف منجر به برانگیختن و رغبت مخاطب شده و بر محمل کلمات، مسئولیت فهم و اثرگذاری پیام را عهده‌دار می‌شود. طبیعتاً در مسیر رسیدن به اهداف تربیتی عام و خاصی که معلم دنبال می‌کنند، توجه به اشکال متنوع بیان، زینت بخشی به آن و یافتن راهکارهایی برای اثربخشی عمیق‌تر، اهمیت دارد.

خداوند در قرآن کریم «قول» و لوازم آن را در موارد متعدد و وجوه متنوعی بکار برده است. گاه قول، سخن معمولی و متداول بوده است (بقره/۲۶۳)، گاهی نیز منظور از قول، خلق صوت (طه/۱۱ و ۱۲)، فهماندن مطلب، وحی و الهام (بقره/۳۰)، دلالت بر حکم خداوند (نساء/۶۹)، در دل و ذهن آوردن مطلب (مجادله/۸) و اجابت تکوینی (فصلت/۱۱) بوده است. علاوه بر این موارد، در قرآن کریم لحن سخن، رفع و غضّ صوت نیز مورد توجه بوده است؛ آنجاکه خداوند می‌فرماید از لحن قول و سخن آنان می‌توان به شخصیت‌شان پی برد: «وَلَتَعْرِفَنَّهُمْ فِي لَحْنِ الْقَوْلِ»، و بی تردید آنان را از شیوه سخن گفتن خواهی شناخت (محمد: ۳۰)؛ «لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ»، صدایتان را بلندتر از صدای پیامبر نکنید، و آن گونه که با یکدیگر بلند سخن می‌گویید با او بلند سخن نگوئید (حجرات: ۲). بطور کلی خداوند نیک سخن راندن را در کنار احکام مهمی چون توحید مورد توجه قرار داده است (بقره: ۸۳) و در آیات متعددی توصیه به قول نیک، محکم، خوب، پاک، آسان، ملایم و نرم نموده است. به تعبیر علامه جوادی آملی، اساساً تفاوت انسان با بهیمه در بیان بودن انسان (اعم از معلم و متعلم) است. البته گفتار و کردار انسان واقعی به استناد آیه شریفه «عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّهِ» (هود: ۱۷)، بیان است اما انسان‌های کامل هم بیان‌اند و هم مبین. اگر چه سرمایه بیان را خداوند به همه داده است اما ولی خدا، معلم بیان نیز هست یعنی به دیگران نیز بیان می‌آموزد (جوادی آملی، ۱۳۹۲: ۲۵۹).

علاوه بر تأکید متون دینی، بشر در حیات متعارف خود دائماً در پی رشد زبان به منظور رشد فهم و عملکرد درست است. رشد زبان شامل اکتساب شکل‌ها و روندها، قواعد و عرف اجتماعی برای بیان و تفسیر افکار، احساسات و ایده‌ها است. «چنین دانشی دارای سه مؤلفه ضروری است: شکل، محتوا و کاربرد. این مؤلفه‌های زبان را به طور رسمی تحت عنوان نحو، معناشناسی و کاربردشناسی می‌نامیم» (Bloom & Lahey, 1978: 7). پرداختن به ساختار،

معنا و عملکرد زبان همواره مورد نیاز است. از خواص کلام این است که وجوهی از معنا را به تناسب بستر کلام، زمینه فکری مخاطب و قابلیت‌های محتوا، بارز می‌کند. کلام قابلیت استخراج الگوهای بی‌شماری از معنا را دارد. بهره‌گیری حداکثری از ظرفیت‌های کلام، مفاهیم پشتیبانی‌کننده از محتوا را به‌صورتی سازوار رونمایی می‌کند. لذا کلام ظرفی می‌شود که مظلوف خود را پاسداری نموده و در دریافت‌های عمیق و برانگیزاننده برای مخاطب، اثر مستقیم دارد. البته در کنار کلام، میزان ادراک مخاطب نیز به منزله پیمانه‌ای است که اندازه و عمق مفاهیم دریافتی را تعیین می‌کند.

از آنجا که در محیط‌های تربیتی، کاربردهای کلام، ظهور و بروز ویژه دارد، تقویت توانمندی معلمان برای جلسات آموزشی، مساعد کردن زمینه‌های لازم برای انکشاف قوای درونی آنها و آشکارشدگی بیشتر مهارت‌های بیانی برای فهم و حل مسئله‌های تربیتی، می‌تواند هدف مهمی باشد که این نوشتار درصدد تحقق آن است. به عبارت دیگر اعتبار بیرونی مهارت‌های کلامی در فرایند انتقال محتوا، تنها به بیان دانش مورد نظر محدود نمی‌شود، بلکه به تناسب بافت موضوعی، مخاطب و شرایط زمانی و مکانی در گام‌های آغازین، میانی و انتهایی تدریس، مؤثر و کارآمد است. لذا کلیه عناصر اثرگذار بر فرآیند آموزش، می‌توانند سطوحی از آراستگی کلامی را دارا باشند. محمد تقی فلسفی در کتاب سخن و سخنوری، سه وظیفه اساسی سخنور (معلم) را «آگاهی و آگاهی بخشی»، «اقناع شنوندگان» و «ترغیب شنوندگان» بیان می‌کنند (فلسفی، ۱۳۹۴: ۲۶-۳۵). می‌توان گفت این پژوهش عهده‌دار ارائه راهکارهایی برای تحقق دو وظیفه آخر است.

محدوده آراستگی کلامی (اعم از گفتار و نوشتار) از نحوه خوانش متون تا فهم جوهره آن، ادراک اندیشه پشتیبان آن و مطلوب ترین شکل به بیان درآوردن آن را شامل می‌شود. بر این اساس دو مرتبه «عینی» و «معنایی» برای آراستگی کلام می‌توان لحاظ کرد. طبیعتاً مرتبه معنایی با استمداد از مرتبه عینی، متکفل تقرب به مقصود است. برای طی کردن این دو گام، سنجه‌هایی وجود دارد که از کلام قرآن و اهل بیت اخذ شده‌اند. مهمترین آنها عبارتند از: صدق گفتاری، حسن ظن، ملائمت، گزیده گوئی، گوش دادن فعال، مناسبت کلام با مخاطب، استفاده از کلمات نیکو، تواضع و احترام به حاضران. همچنین برخی شیوه‌های سخنوری مانند تمثیل، تشبیه، داستان، حکایت، آیات، روایات، شعر، زبان بدن، لحن و صدا در همین راستا اثر بخش هستند. در این پژوهش با توجه به اهمیت مبحث آراستگی کلامی، تلاش شده است تا نخست صور انحرافی و صور مطلوب آراستگی کلام ترسیم شود و مبنای پشتیبان آن بیان شود. در انتها با تمرکز بر دو اثر از علامه جوادی آملی سنجه‌هایی برای مطلوبیت کلام تربیتی، بیان و تحلیل

شده‌اند. آن دو اثر عبارتند از تفسیر/انسان به/انسان و/امام مهدی موعود موجود. با این توضیح، مسئله اصلی پژوهش این است که آراستگی کلامی چگونه می‌تواند مهارت مؤثری در عملکرد معلمان باشد؟ مبنای فلسفی این مهارت چیست؟ علامه جوادی آملی از چه روش‌هایی برای افزایش نفوذ کلام، بهره برده است؟

پیشینه پژوهش

پیشینه نظری

بحث از آراستگی کلامی در این پژوهش با محوریت و الگوگیری از فرهنگ حاکم بر متونی دینی ارائه شده است. خداوند قرآن را به عنوان کلام خود در عالی‌ترین سطح زیبایی و کمال نازل نموده است و لذا کتاب خود را «أحسن الحديث» نامیده است: «اللَّهُ نَزَلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُتَشَابِهًا» (زمر: ۳۹)؛ خداوند نیکوترین سخن را نازل کرد، کتابی که (آیاتش در نظم، زیبایی، فصاحت، بلاغت و عمق محتوا) شبیه یکدیگر است. ویژگی نیکو سخن گفتن به کلام معصومین نیز توسعه یافته است. امام علی علیه السلام در خطبه ۲۳۳ می‌فرماید «زبان پاره‌ای است از انسان. اگر آدمی را یارای سخن گفتن نباشد، زبان، او را سخنگو نکند و سخن به زبان مهلت درنگ ندهد، اگر آدمی به سخن گفتن توانا باشد. ما امیران سخنییم، سخن در ما ریشه دارد و شاخه‌هایش بر سر ما سایه افکنده» (نهج‌البلاغه، ۱۳۷۹: ۴۷۰). ایشان سخن بلیغ و نیکو را موهبتی از ناحیه خداوند به اهل بیت علیهم السلام می‌دانند.

در جدول زیر یافته‌های حاصل از تدبر در آیات و روایات همراه با مضامین محوری آنها مورد احصا قرار گرفته است.

جدول ۱. آیات و روایات در باب آراستگی کلام

مضامین محوری	شواهد قرآنی-روایی
نیکو و سنجیده سخن گفتن	طاعة و قول معروف (محمد: ۲۱)
سخن ملایم و نرم	فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لِّعَلَّهِ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى (طه: ۴۴)
سخن دلپسند و نیکو	و هدوا الى الطَّيِّبِ مِنَ الْقَوْلِ (حج: ۲۴)
سخن همراه با عمل	يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ (صف: ۲)
سخن بلیغ، رسا و شفاف	و قل لهم في انفسهم قولا بليغا (نساء: ۶۳)

سخن کریمانه	فلا تقل لهما اف و لا تنهرهما و قل لهما قولا کریماً (اسراء: ۲۳)
سخن آسان	فقل لهما قولا میسورا (اسراء: ۲۸)
سخن استوار	و قولوا قولا سدیداً (احزاب: ۷۰)
سخن خوش فهم	امام علی (ع): نیکوترین گفتار آن است که شنیدنش به گوش‌ها ناخوش نیاید و ذهن‌ها برای فهمیدن آن به رنج نیفتند (ابوالفتح آمدی، ۱۳۶۶: ۴۴۰).
بلاغت در سخن	بلاغت آن است که به گفتار، روان و به فهم، آسان باشد. بلاغت آن است که پاسخ دهی بی کندی و درست بگویی بی خطا (ابوالفتح آمدی، ۱۳۶۶: ۲۹۸).
سخن غیر لغو	و اجتنبوا قول الزور (حج: ۳۰)
سخن گفتن در سطح درک و فهم مخاطب	پیامبر اسلام (ص): ما پیامبران مأمور شده‌ایم که با مردم به اندازه عقلشان سخن بگوییم (ابن شعبه حرانی، ۱۴۲۳: ۳۷).
پر گویی	پیامبر اسلام (ص): بدترین افراد امت من پُر گوین و کسانی هستند که بی پروا زبان می‌گشایند و زیاده‌گویی می‌کنند، و بهترین افراد امت نیک‌خوترین آنها هستند (ابن بابویه، ۱۳۷۷: ۱۴).
تکرار و کثرت	امام علی (ع): تکرار کردن کلام به هنگام مناظره و کثرت خودستایی هنگام گفتگو، نشانه درماندگی در سخن است (ابوالفتح آمدی، ۱۳۶۶: ۸۴۷).
نقش اخلاق در کلام	امام علی (ع): تو را و خودم را به تقوای الهی سفارش می‌کنم که آن زینت بخش کلام است (کلینی، ۱۳۶۳: ۳۶۶).

در جمع بندی می‌توان گفت طبق آموزه‌های دینی هنر یا مهارتِ خوب سخن گفتن مانند هر امر دیگری در میانه ارزش یا ضد ارزش شناور است. بسته به اینکه در خدمت ارزش‌های اخلاقی و انسانی به کار گرفته شود یا نه، پسندیده یا نکوهیده می‌شود. مهم این است که اگر افراد به فواید نیکو سخن راندن، آشنا و آگاه شوند، به صاحب سخن گرویده و از او پیروی و متابعت می‌نمایند. این خاصیت، ظرفیت بی‌نظیری پیش روی معلمان قرار می‌دهد تا عمل تربیتی خویش را در بستر قابلیت‌هایی که بر قدرت اثرگذاری کلام می‌افزاید، طراحی و اجرا نمایند.

پیشینه تجربی

بررسی پیشینه پژوهش نشان داد گره و دیگران (۱۴۰۳) در مقاله/اهمیت مهارت‌های کلامی و مهارتی در بین معلمان، به نیازهای روانی و امنیتی دانش آموزان در مدرسه پرداخته‌اند و مشکلات ارتباطی معلمان را بررسی کرده‌اند. بابایی و رستمی (۱۴۰۱) در مقاله بررسی نقش مهارت‌های ارتباطی در شغل معلمی به مهارت‌های شنودی، کلامی و بازخوردی معلمان و رابطه معنادار آن با پیشرفت تحصیلی پرداخته‌اند. قاسم پور و قهاری (۱۳۹۵) در مقاله بررسی کاربرد برجسته‌سازی ادبی در احادیث کتاب فضل قرآن اصول کافی (بر اساس نظریه آشنایی زدایی)، به خودنمایی عوامل برجسته‌سازی در سخنان معصومان و کاربست این شگردها پرداخته‌اند. بهرامی (۱۳۸۶) در مقاله آراستگی از دیدگاه معصومان(ع)، به بررسی انواع وجوه آراستگی به طور عمومی در میان فرمایشات معصومین پرداخته است. سیدی (۱۳۸۶) در مقاله کارکرد هنری در حدیث نبوی، متمرکز بر احادیث پیامبر و یافتن وجوه هنری آنها شده است. در عمده پژوهش‌هایی که در این باب صورت گرفته است، به برجسته سازی‌هایی از قبیل استعاره، تشبیه، مجاز، تشخیص، تصویرسازی، هنجارگریزی واژگانی و زبانی و مانند آن پرداخته شده است. یکی از وجوه مغفول پژوهش‌های مذکور که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است، پرداختن به ارزش‌های صوری در تلاقی با معنا است. این نوع مواجهه، مطلوبیت خاصی به کلام معلمان در بستر تعلیمی و تربیتی می‌دهد. به ویژه اینکه در خلال بررسی، به مبنای فلسفی آراستگی کلام از یک سو و همچنین کاربرد آن در دو اثر از سخنور معروف، علامه جوادی آملی پرداخته شده است.

روش پژوهش

پژوهش از نوع کیفی با روش‌شناسی توصیفی-تحلیلی بوده و با تحلیل مضمون، در راستای غنی‌سازی داده‌های پژوهش تلاش شده است. این پژوهش با دو رویکرد استقرایی-قیاسی صورت گرفته است. با رویکرد استقرایی از طریق داده‌های بدست آمده از قرآن، روایات و آثار علامه جوادی آملی مضامین تعیین و هدایت شدند. با رویکرد قیاسی، مضامینی که به دلیل وجود بافت دینی در اندیشه معلمان برجسته معاصر از قبیل علامه جوادی آملی انتظار می‌رود که نمود داشته باشد، منعکس شده است.

یافته‌ها

۱ صور انحرافی آراستگی کلام

آراستگی کلام می‌تواند صور انحرافی مانند صورت نفسانی، صورت شیطانی و مغالطه داشته باشد. پرداختن به این صور به جهت ایجاد مرز مشخص میان انحاء مطلوب و نامطلوب این عمل، ضروری است.

الف) صورت نفسانی در واقع اقدامات نفس مسوَله است که برخلاف نفس اماره، عملکرد آن، برای انسان آشنا نیست. تمایز نفس مسوَله در اغواگری است که انجام می‌دهد و مبادرت به زیبا نمودن زشتی‌ها می‌نماید. در قرآن کریم در موقعیتی که برادران یوسف (ع) تصمیم گرفتند ایشان را به چاه بیندازند (بل سولت لکم انفسکم إمرا-یوسف: ۸۳)، همچنین زمانی که سامری گوساله‌پرستی را ترویج می‌نمود (سَوَّلْتُ لِي نَفْسِي - طه: ۹۶)، از این واژه استفاده شده است. در واقعه سامری، ترکیب هنر بیانی با هوای نفس اجراکننده، منجر به فریب دادن اذهان مخاطبان گردید. از نظر آیت الله مکارم، «این نوع فریب، بالاترین خطر هاست» (مکارم شیرازی، ۱۳۸۰: ۳۸۳).

ب) صورت شیطانی تزئین کلام، حاکی از تبادُل گفتاری است که توسط شیاطین با ظاهری زیبا و فریبنده به منظور گمراهی و گم‌هدفی انسان طراحی و اجرا می‌شود. قرآن کریم تعبیر زخرف القول را برای اشاره به القای محرمانه افکار شیاطین به یکدیگر برای فریب انسان بکار می‌برد. خداوند می‌فرماید: «وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيَاطِينَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ زُخْرَفَ الْقَوْلِ غَرُورًا وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ» (انعام: ۱۱۲) این چنین در برابر هر پیامبری دشمنی از شیاطین انس و جن قرار دادیم که سخنان فریبنده و بی اساس به طور سری به یکدیگر می‌گفتند و اگر پروردگار تو می‌خواست چنین نمی‌کردند. بنابراین آنها و تهمت هایشان را به حال خود واگذار! در این آیه واژه زخرف بکار رفته است و البته این واژه چهار بار در قرآن بکار رفته است و در اصل، به معنای زینت و طلا آمده است. اصطلاحاً زخرف سخنان آراسته است (مفردات راغب، ۱۳۹۰: ۳۳۶)، که ظاهری جالب و باطنی پلید دارد و آدمی را به اشتباه می‌اندازد. واژه مزخرف نیز در همین سیاق و به معنای گفتار غرورآمیز و بی اساس است. خداوند در آیه دیگر می‌فرماید: «وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ الشَّيْطَانَ يَنْزَغُ بَيْنَهُمْ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُبِينًا» (اسرا: ۵۳)؛ و بندگان را بگو که همیشه سخن بهتر را بر زبان آرند، که شیطان (بسیار شود به یک کلمه زشت) میان آنان دشمنی و فساد برمی‌انگیزد، زیرا دشمنی شیطان با آدمیان واضح و آشکار است.

ج) مغالطه صورتی دیگر از انحراف در کلام و اندیشه است که مانع کشف حقیقت می‌گردد. مغالطه نوعی قیاس نادرست است و مغالطه‌گر فردی است که با استدلال نادرست به نتیجه‌ای درست و یا نادرست می‌رسد. شناخت اشکال مغالطه کمک می‌کند تا افراد فریب مغالطه‌های

دیگران را نخورند، خود درگیر مغالطه نشوند و در نتیجه از گمراهی در امان بمانند؛ همچنین کسانی که از این طریق در گمراهی هستند را نجات دهند. مشهورترین استفاده‌ای که از این روش سخن گفتن در طول تاریخ شده است، توسط سوفیست‌ها بوده است که در زمان سقراط و افلاطون می‌زیستند. آنها با آراستن کلام، باطل را بصورت حق جلوه می‌دادند. بر مبنای آثار افلاطون، مهم‌ترین ویژگی سوفسطایی ارائه دادن تصویری از اشیا و امور واقعی به جای خود آن اشیا به مخاطب است. بدین وسیله با فریب، از طریق شبیه‌سازی او را از اصل شی دور ساخته و موجب توهم و سردرگمی او می‌شود (Plato, 1997: 235-236)، این در حالی است که از منظر افلاطون، برای شناخت هر موجود واقعی چند چیز وجود دارد که معرفت به آن موجود، باید از راه آنها به دست آید: نخستین آن نام شیء است، دوم تعریف شیء، سوم تصویر آن شیء، مرحله چهارم معرفت و مرحله پنجم باید خود متعلق، یعنی چیزی که حقیقتاً موجود واقعی و متعلق معرفت است را جای داد. از نظر افلاطون تصویر یک شیء غیر از خود شیء است؛ آن تصویر سرگردان بین دو ساحت وجود و لاجود است (نامه هفتم: 342 a-c). افلاطون پس از بیان شرط معرفت به موضوع و فقدان این شرط در سوفیست، نشان می‌دهد که سوفسطایی با علم به ماهیت تعالیم فریبکارانه خود از راه جدل، مخاطب را دچار تناقض کرده و با استفاده از تصویر به جای اصل، او را از دایره وجود به لاجود سوق داده و باعث توهم و سرگردانی او می‌شود (Plato, 1997: 268). از سوی دیگر، افلاطون نشان می‌دهد ضعف بنیادین سوفسطائی در اصل محوری او، یعنی «خطابه» قرار دارد. در نگرش افلاطونی خطابه و سخن نقطه مقابل هم‌اند؛ اولی برآمده از گمان و دومی برآمده از عقل است. خطابه برآمده از گمانی است که مبتنی بر کارکرد کلام است. این کارکرد می‌تواند منطبق بر حقیقت یا غیر منطبق با آن باشد. به عبارت دیگر استفاده از گمان (ظن) در موقعیت‌های عینی، ممکن است منجر به اقناع مخاطب گردد اما منجر به علم نمی‌شود و دارای معیارهای فعل عاقلانه نیست (See: Cratylus). در اقناع کردن نیاز به دانش تخصصی در حوزه مورد بحث وجود ندارد و بکارگرفتن فنون عمومی برای رسیدن به نتایج دلخواه کفایت می‌کند. همین بحث در سیاق دیگری در قرآن کریم نیز بیان شده است. خداوند می‌فرماید: «اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ إِنَّ بَعْضَ الظَّنِّ إِثْمٌ» (حجرات: ۱۲). از بسیاری از گمان‌ها بپرهیزید، چرا که بعضی از گمان‌ها گناه است. این نوع گمان‌ها در ظاهر ادبیاتی قابل قبول دارند اما در باطن خلاف واقع هستند.

۲ صور مطلوب آراستگی کلام

تربیت گفتاری که شامل ادب زبانی، خوش بیانی و بیان نیک است، در فرهنگ قرآنی جایگاه ویژه دارد و دلالت بر اهمیت مظاهر مطلوب آراستگی کلام دارد. در ادبیات معصومین (ع) تحت عنوان فصاحت و بلاغت مورد توجه قرار گرفته و آن را مهارتی ضروری برای معلمان تلقی کرده‌اند. منظور از فصاحت، روان، روشن، بدون الفاظ پیچیده و نامأنوس و بدون تکرار سخن گفتن است به گونه‌ای که شنونده خسته نشود و از حسن استماع باز نماند. امام علی (ع) می‌فرماید: «بهترین کلام آن است که گوش‌ها را از شنیدن بی‌رغبت ننماید و فهم‌ها را به تعب و مشقت نیندازد» (ابوالفتح آمدی، ۱۳۶۶: ۳۳۲). بلاغت نیز به معنای سخن گفتن بر وفق مقتضای حال است (فلسفی، ۱۳۹۴: ۱۵۳) و لازمه آن، فصاحت است. از امام صادق (ع) سوال شد که بلاغت چیست؟ ایشان فرمودند: کسی که چیزی را می‌داند و درباره آن کم سخن می‌گوید (کلینی، ۱۳۶۳: ۱۷).

این فن و هنر در ادبیات معاصر با عبارتی چون مهارت‌های کلامی، توانش زبانی، استانداردهای زبانی، تنوعات زبانی، التفات، برجسته‌سازی مقالی و مقامی، التذاذ هنری کلام و مانند آن توسعه یافته است. در واقع زمانی که معلم معیارهای زبانی متداول و مألوف را رها کرده و از مرزهای آن عبور می‌نماید و با استعمال ترکیبات واژه‌ای جدید، به فراخور حال و قال مخاطب و بستر موضوعی، تجربیات صوری و معنایی تازه‌ای را رقم می‌زند، عملکرد او در قلمرو آراستگی زبانی قرار می‌گیرد. این عملکرد مطلوب به امتداد حقیقت و توسعه شاخه‌ای آن از یک سو و انتشار ریزومی از سوی دیگر منجر می‌شود. منظور از توسعه شاخه‌ای به بار آوردن امکانات جدید از درون خلاقیت‌های بیانی است که محصول آن تولید اصطلاحات جدید با معنای غنی‌تر است، مقصود از انتشار ریزومی توجه به هویت اصیل انسان است که ریشه وجود انسان محسوب می‌شود. این هویت نیاز به تکوین و تعالی دارد. معلمان در این فرآیند با بکارگیری فصاحت و جمال بیانی، می‌توانند نقش‌های مهمی ایفا کنند.

مهم‌ترین مؤلفه در آراسته و مطلوب شدن کلام، تلاقی آن با «معنا» است. یعنی کلامی که عالی‌ترین معنا را با دل‌پسندترین صورت بیان می‌کند، بیشترین حد اثرگذاری را دارد. به عبارت دیگر از آنجا که کلام ابزاری تفکیک ناشدنی از هویت عمل آموزشی است، آراستگی آن در کنار عنصر بنیادی دیگر به نام معنا، به ساخت و تقویت پایه‌های آموزش منجر می‌شود. این شیوه در راهبرد تربیتی پیامبر گرامی اسلام نیز وجود داشته است و به عبارت دقیق‌تر می‌توان گفت که معصومین علیهم السلام خالق و توسعه‌دهنده شیوه‌های بیانی اثرگذار بوده‌اند. عباس بن عبدالمطلب به پیامبر گرامی اسلام فرمودند: «خداوند جمالت را یعنی فصاحت را برای تو خیری ثابت و پایدار قرار دهد» (الأبشیهی، ۱۴۱۹: ۴۱). بر همین منوال، تمرکز بر واژه‌ها و نحوه ساخت و استعمال آن در فرآیند آموزشی، هنر معلمان موفق است. زیرا واژه‌ها می‌توانند تصاویر متعددی

در ذهن مخاطب بسازند، معانی عمیق یا سطحی خلق کنند، به صعود، سقوط یا درجانی اندیشه مخاطب منجر شوند. اساسا از خواص کلام این است که اگر چه همه مخاطبان کلام واحدی را دریافت کنند اما به میزان قابلیت وجودی واژگان، دریافت‌های معنایی متنوعی می‌تواند بوجود آید. این معانی متنوع به معلم و یادگیرنده کمک می‌کند تا یادگیرنده مادام العمر باشند. آنها تمرین می‌کنند تا با خلق عبارات و معانی تازه در موقعیت‌های تازه، ابعاد فکری خود را توسعه دهند. اساسا یکی از ویژگی‌های معلمان فکور این است که «قادرند موقعیت‌ها و مسائل را سازماندهی کنند» (کورتاگون و ووبلز به نقل از امانی: ۱۳۹۴، ۴۸).

ذکر این مطلب نیز خالی از فایده نیست که در باب سبقت معنا بر صورت یا سبقت صورت بر معنا، در مکاتب مختلف ادبی دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد اما در بحث از آراستگی کلامی با محوریت فرهنگ حاکم بر متونی دینی، سخن از سبقت یکی بر دیگری نیست. بلکه معنا و صورت مکمل یکدیگر هستند، به یکدیگر خدمت می‌کنند، بر هم اثر متقابل دارند و به ظهور لایه‌های پنهان یکدیگر کمک می‌کنند. در واقع معنای عمیق موجود در کلام، اشتیاق استعمال زینت‌های بیانی را در معلم ایجاد می‌کند و کلام آراسته شده با افزودن بر قوت اثرگذاری معنا، به برانگیختن یادگیرنده و بروز معانی جدید می‌انجامد؛ زیرا «انسان‌ها به واسطه زبان به یاری نام‌ها، گنجانیده‌ها را از گنجینه زیست جهان به توصیف در می‌آورند و نسبت‌های میان چیزها را آشکار می‌سازند» (نوربرگ، شولتز، ۱۳۸۱: ۲۱-۲۳). به شرط تقویت این دو جنبه از کلام (معنا و صورت)، زمینه برای ارائه مطلوب دانش توسط معلم و دریافت آن توسط یادگیرنده، فراهم می‌شود.

آراستگی مطلوب کلام، لوازم و محصولاتی از جنس معنا دارد که در جدول زیر به آن پرداخته شده است:

جدول ۲. لوازم، حوزه تشخیص و محصولات کلام

لوازم کلام	حوزه های تشخیص	نوع محصول
اطلاعات	تشخیص دانش	از جنس اطلاعات
معنا	تشخیص تسلط و تخصص	از جنس معرفت
صورت	تشخیص آرایه های ادبی و بیانی	از جنس ارزش
دریافت معنایی مخاطب	تشخیص اصل و فرع پیام تشخیص اغراض گوینده تشخیص دستگاه فکری گوینده	از جنس معرفت

دریافت صوری مخاطب	تشخیص رغبت و بی رغبتی تشخیص اشتیاق و تنفر	از جنس ارزش

۳ اندیشه پشتیبان آراستگی کلام

عدالت و احسان دو مبنای ارزش‌شناسانه دینی هستند که آراستگی کلام، بر آنها استوار است و در مبنای نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش نیز مورد تأکید قرار گرفته است. «تکمیل و اتمام روند تکوین و تعالی فرد و جامعه در گرو آن است که عدالت و احسان در روابط بشری وارد گردند چنانکه در رابطه بین انسان خدا چنین است» (مبنای نظری سند تحول، ۱۳۹۰: ۱۰۲). حضرت علی (ع) با بکار بردن تعبیر «منطقهم الصواب» (نهج البلاغه، ۱۳۷۹: ۴۰۲) در توصیف متقیان، در صدد انتقال این معنا هستند که عدالت پایه‌ای برای سخن است. منظور از صواب در این فراز از کلام معصوم، هر سخن حق و مفیدی است که برآمده از خودسازی و تربیت انسان از طریق اصلاح زبانش است. از آنجا که عدل یعنی قرار دادن هر چیز در جای خودش (الْعَدْلُ يَضَعُ الْأُمُورَ مَوَاضِعَهَا- نهج البلاغه، ۱۳۷۹: ۷۳۴)، سخن راست سخنی است که علاوه بر درستی محتوا، در جای درست خودش نشسته باشد و منجر به ایجاد نظم شود. این امر نه تنها به این معناست که بدون فراگیری آداب و شیوه سخن گفتن درست، تقوا حاصل نمی‌شود، بلکه زیبایی ظاهری و باطنی سخن نیز تابع این است که به اندازه، بجا و به موقع سخن گفته شود. اساساً محور ترجیح کلام بر سکوت یا بالعکس، همین صواب و خطا است. علاوه بر عدالت، احسان نیز به عنوان ارزش متمم، از همین فرمایش بدست می‌آید. به این معنا که عدالت در معنای اصیل خود، شامل رأفت و احسان نیز خواهد بود. لذا برخی بر این تأکید کرده‌اند که مبنای آراستگی کلام، جذبۀ حسن است (باقری، ۱۳۹۲: ۱۵۸). به این معنا که انسان‌ها برای متجلی کردن حسن، به تزئین کلام روی می‌آورند؛ زیرا:

۱. کلام آینه مفاهیم و معانی است. این آینه هر چه مصفا تر باشد به همان میزان بر شفافیت و نفوذ مفاهیم و معانی خواهد افزود. لازم است مربی بنگرد که معانی و مفاهیم را در برابر چه آینه‌ای قرار می‌دهد.
۲. کژ و کدر سخن گفتن و یا به عبارتی از کلمات خوب استفاده نکردن در واقع پایمال کردن معانی است.
۳. چنین نیست که اگر محتوا برجسته باشد، در هر قالبی به چشم آید.
۴. مربی نباید در عرضه معانی خویش، هر واژه‌ای که زودتر از واژه‌های دیگر به ذهنش رسید استفاده کند بلکه باید در پی خلق تعبیرهای خوب و بلند باشد. چرا که گاه

تعبیری به تنهایی، هم وزن کتابی سخن دارد و اثرش در آدمی پایدارتر و پردوام تر است (همان: ۱۶۱).

۴ راهبرد علامه جوادی آملی در آراستگی کلام

علامه جوادی آملی در آثار و بیانات شان مکرراً درباره اهمیت سخن تأکید کرده‌اند. علت تأکید علما بر درست و زیبا سخن گفتن، قداست علم بما هو علم است که از جنس نور است. البته اگر علم نافع باشد، نورانیت آن مضاعف است و اگر غیرنافع باشد، به گونه‌ای که با جهل قابل جمع باشد، ظلمت است. به تعبیر علامه جوادی آملی «قداست علم نافع، نه تنها مایه کرامت قلم و پایه حرمت کتابت و سبب ارج مکتوب است، بلکه عامل اعتلای مرتب و برابری بلکه برتری آن بر خون سرخ شهیدان شاهد است»^۱. زیرا پیامبر اکرم (ص) فرمودند: «يُوزَنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ وَ دَمُ الشَّهْدَاءِ فَيَرْجَحُ عَلَيْهِم مِدَادُ الْعُلَمَاءِ عَلَى دَمِ الشَّهْدَاءِ» (مجلسی، ۱۴۰۳: ۱۶). ایشان در باب «قَدْر قلم» و «کرامت کتابت» می‌فرمایند:

«اسلام که صحابه قلم را اصحاب کرم می‌داند، نه تنها از اصل علم حمایت کرده است و فراگیری آن را لازم دانست: «طلب العلم فريضة على كل مسلم و مسلمة»، بلکه فنون شاخص علم و رشته‌های مهم آن را در آیه محکمه و سنت قائمه و فريضة عادله دانست. نویسندگان حوزوی و دانشگاهی که متولیان اصلی تدوین مطالب علمی‌اند، همواره کوشا و آگاه باشند که توقع جامعه، به ویژه ملت بزرگ انقلابی ایران اسلامی از مرتب قلم آنان به اندازه انتظار آنان از خون شهیدانی است که استقلال مملکت، آزادی امت و استقرار نظام دینی مرهون آن است» (جوادی آملی، ۱۳۸۷: ۲۴۶).

در این پژوهش، بهره‌گیری از جاذبه‌های کلامی، طبق دو کتاب /مأم مهدی موجود موعود و تفسیر/انسان به انسان علامه جوادی آملی مورد کاوش قرار گرفته است. تلاش شده است فنون و مصادیق آراستگی کلام علامه جوادی آملی، با دلالت‌های تربیتی آن برای معلمان مورد تحلیل قرار گیرد. معلمان با الگوبرداری از عبارت‌سازی‌های علامه جوادی آملی می‌توانند:

۱. مفاهیم کلیشه‌ای را به مفاهیم جذاب تبدیل کنند
۲. آموزه‌های فراموش و تعطیل شده را احیا نمایند
۳. در مخاطبان خود مشارکت بیشتری در قلمرو معنایی و معناسازی ایجاد کنند

¹ <https://B2n.ir/p26840>

۴. با استفاده از ظرفیت واژگان، رمزگذاری و رمزگشایی منحصر به فردی ایجاد کنند. تمام ساحت‌های تربیتی محتاج نگرش و بیانی خلاقانه و عمیق است و این امر مهم، بیش از همه توسط معلمان قابلیت شکوفایی را دارد. به ظهور رساندن شرایط مذکور، علاوه بر اعتلای یادگیرندگان، بصورت متعامل به اعتلای خود معلمان نیز می‌انجامد؛ زیرا «تعاملات انسانی پویا، یکی از شاخصه‌های معلمان فکور است» (افتخاری و همکاران، ۱۴۰۳: ۳۱۸).

اگر چه تلاش شده است که با منطق مشخصی دسته‌بندی مطالب صورت گیرد، اما ممکن است در برخی از موارد، گزینش بصورت ذوقی صورت گرفته باشد؛ با اینحال هدف اصلی این نوع طبقه‌بندی این است که وجوه مختلف هنرنمایی کلامی و معنایی آیت الله جوادی آملی نشان داده شود؛ لذا ترسیم صورت گرفته تا اندازه قابل توجهی مخاطب را به مقصود می‌رساند.

۴.۱ استفاده از تعابیر رایج برای معانی عمیق

عباراتی که استفاده عمومی دارد، طبعاً معنای آن نیز تا حد قابل توجهی، عرفی است. زمانی که این عبارات با هنرمندی استعمال می‌شوند و عهده‌دار انتقال معانی عمیق می‌شوند، به ارتباط‌گیری سریع و عمیق مخاطب با محتوا می‌انجامد. همچنین امکان به خاطر سپاری و یادآوری مجدد را تسهیل می‌کنند. علامه جوادی آملی علاوه بر اینکه در گزینش لغات متبحر هستند، هنر بکارگیری لغات معمولی در بافت‌های معنایی جدید را نیز دارند. در جدول زیر نمونه‌هایی از این عبارات درج شده است. تفاسیر تربیتی درج شده در جدول، راهنمای معلمان است برای اینکه قادر باشند عبارت‌سازی‌های جدید انجام دهند و دامنه کاربرد واژگان را توسعه دهند.

جدول ۳. نمونه‌هایی از کاربرد تعابیر رایج برای انتقال معانی عمیق

واژگان و عبارات رایج	زمینه طرح موضوع	تفسیر تربیتی ناظر به نقش معلمان
علوم میهمان و میزبان (جوادی آملی، ۱۳۹۲: ۱۷۳)	این تعبیر برای معرفی و تمایز علوم شهودی (مانند خداشناسی، معاد شناسی، شناخت فضایل) و علوم اکتسابی (مانند علوم تجربی و ریاضی) بکار رفته است.	این دسته‌بندی الهام بخش معلمان است تا نسبت به میزبان بودن دانش‌های اکتسابی که معلم در ظاهر امر، عهده‌دار انتقال آن است (مانند درس فیزیک)، آگاهی کسب کنند. همچنین ترغیب معلمان برای متحد شدن با علوم اکتسابی که صیغه الهی دارد و تبدیل کردن آنها به علوم میزبان در یادگیرندگان (مانند کاربرد فیزیک در خداشناسی).

نمونه‌ای از بهره‌گیری از تمثیل برای آسان-سازی فهم مطالب عمیق: از تمثیل نور برای اشاره به اثرگذاری عمیق امام در زندگی انسان‌ها استفاده شده است؛ در عین حال توجه مخاطب را جلب کرده است به محدودیت نور خورشید نسبت به تشعشعات وجودی امام.	تبیین آیه «إذا الشمس كورت»	تاریکی، تهدیدی پیش روی خورشید (جوادی آملی، ۱۳۹۸: ۸۰)
هویت اصیل هر کس امری در حال ساخت توسط خود اوست. در این میان معلمان به عنوان افراد رشدیافته‌ای که در ساخت هویت افراد مؤثرند، می‌توانند به عنوان عامل هویت-ساز عمل نموده و فرد را نسبت به نقش اغواگر عوامل مخل، آگاه کنند.	این تعبیر مربوط به جایی است که فرد هویت خود را پاسداری نکرده و دیگران (اعم از انسان-ها یا شیطان) او را فریب داده‌اند، هدف و معنای زندگی او را با فهم خود تفسیر کرده و به گونه‌ای القا می‌کنند که خود فرد در حال اندیشه و عمل است.	تریبون و بلندگوی دیگری شدن (جوادی آملی، ۱۳۹۲: ۳۵۷)
تحریک مخاطب توسط معلمان برای توجه به اینکه چنین ستادی قرار است چه کاری انجام دهد؛ معلم از بستر این آگاهی، مخاطب را نسبت به لزوم امامت عقل در مقابل سایر قوای شناختی رهنمون می‌کند.	لازم است در حوزه انسانیت، ستاد مرکزی با راهبری عقل تاسیس کرد و بقیه قوا مانند امیال، شهوات، غضب، وهم و خیال پیرو آن ستاد مرکزی باشند.	ستاد مرکزی انسانیت (جوادی آملی، ۱۳۹۲: ۲۸۵)

۴,۲ نظم بخشی به واژگان و بهره گیری حداکثری از آنها

یکی دیگر از قابلیت‌های کلامی که معلمان می‌توانند با بهره‌گیری از آن بر اثربخشی تعلیم و تربیت خود بیفزایند، نظم و آهنگی است که در بنان و بیان آنها می‌تواند قرار بگیرد. علامه جوادی آملی از این قابلیت بهره‌های متنوعی در بیانات خویش برده‌اند که به برخی از آنها به همراه اثرات زیبایی‌شناسانه آن پرداخته می‌شود.

جدول ۴. نمونه‌هایی از نظم بخشی به واژگان

عبارات منظم	زمینه موضوع	دلالت زیبایی-شناسانه
قرآن وجود تدوینی عترت و عترت وجود تکوینی قرآن است (جوادی آملی، ۱۳۹۸: ۷۰)	ترسیم رابطه قرآن و اهل بیت (ع)	عباراتی کامل، رسا، دل‌نشین، گرانبار، دقیق، عمیق، همه فهم، هم‌آهنگ، تذکر دهنده، اثرگذار، متأملانه، برانگیزاننده.
ما در انتظار غائب آل محمدیم یا قائم آل محمد؟ (همان: ۱۸۱)	فرق دوستداران امام غائب و منتظران امام غائب	
منت ماضی و مضارع خداوند (همان: ۵۰)	ختم رسل با پیامبر اکرم و تداوم امامت تا پایان دنیا؛ نعمت تمام شدنی (نبوت) و نعمت مستمر (امامت)؛	
آویختن یا انداختن (همان: ۱۰۹)	فرق نزول قرآن و نزول باران؛ قرآن، عترت و روح انسان آویخته شدند نه اینکه انداخته شده باشند.	
سیرت و سنت و سریرت (همان: ۴۵)	اوصاف امام عبارتند از: سیرت امام: معروف. سنت امام: عدل. سریرت امام: احسان.	
یأجوج فتنه و مأجوج مغالطه (جوادی آملی، ۱۳۹۲: ۳۳۵)	برای اشاره به موانع عقل عملی	

۴,۳ لایه‌برداری کردن از مفاهیم

لایه‌برداری کردن و کشف بطون عبارات، منجر به ترسیم‌های نوآورانه در فرایند تدریس می‌شود و یادگیرنده را با بیشترین درصد رضایت، با معلم همراه می‌کند. بکارگیری این فن، بالاخص در تدریس آیات و روایات کارآیی چشمگیر دارد. لایه‌برداری عمدتاً با عمیق‌سازی همراه است و این دو لزوماً با اطاله کلام همراه نیستند. اطاله منجر به عدم تفکیک اصل و فرع کلام می‌شود و آزاردهنده است. پیامبر (ص) می‌فرماید: خَيْرُ الْكَلَامِ مَا دَلَّ وَ جَلَّ وَ قَلَّ وَ لَمْ يُمَلِّ (نقدی، ۱۳۸۱: ۴۸۹)؛ بهترین سخن، آن است که قابل فهم و روشن و کوتاه باشد و خستگی نیاورد. این قاعده از آیات قرآن بدست آمده است. به عنوان نمونه خداوند می‌فرماید: «وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَاةٌ» (بقره: ۱۷۹)؛ برای شما در قصاص، مایه زندگی است. این عبارت در مرتبه عالی فصاحت در بردارنده نکات عمیقی است. نخست آنکه تقابل ظاهری مرگ و زندگی را در نظر شنونده از بین می‌برد. دیگر اینکه دلالت بر تداوم مصلحت جامعه با اجرای این حکم دارد تا احتمالاً بازماندگان تصور نکنند که قصاص به منظور انتقام جویی انجام می‌شود. علامه جوادی آملی نیز در انتخاب عبارات، دقت و ظرافت خاصی بکار می‌برند تا بن مایه کلام را با حداقل واژگان، عمق مناسب و لایه‌های متعدد آن بیان کنند. در جدول زیر به برخی از این نمونه‌ها پرداخته شده است:

جدول ۵. نمونه‌هایی از عبارات چند لایه و کاربرد تربیتی آن

عبارات چندلایه	زمینه موضوع	کاربرد تربیتی ناظر به مهارت محتوایی معلم
ما مرگ را می‌چشیم نه مرگ ما را؛ ما مرگ را می‌میرانیم (جوادی آملی، ۱۳۹۸: ۲۹)	مربوط به آیه «كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ» (آل عمران: ۱۸۵)	بازنگری در واژه مرگ واسازی معنای ابدیت انسان با لحنی امیدوارانه ایجاد حساسیت و اضطراب مطلوب در یادگیرنده
حقیقت دامنه دار انسان (همان: ۱۵)	پیوند گذشته و آینده	ایجاد حس شورانگیزی در مخاطب تحریک میل فطری انسان به جاودانگی
انسان کتابی است نیازمند شرح مبسوط؛ شارح آن جز کاتب آن	ترسیم مغالطه هویتی و تحریف انسان؛ مانند تحریف کتب آسمانی.	یک: ترسیم سیر بحث و اخذ نتیجه از مقدمات: ۱. وجود انسان و وجود امام هم- خانواده‌اند

۲. امام و قرآن، عدل یکدیگر هستند ۳. امام وجود تکوینی قرآن و قرآن وجود تدوینی امام است ❖ پس وجود انسان، یک متن است. دو: استنتاج تربیتی: الف) این متن، کلماتی دارد، جابه‌جا شدن کلمات به منزله تحریف هویت است. استنباط شده از آیه يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ (مائده: ۱۳) ب) این جابجایی عظیم، به تنهایی توسط انسان انجام نمی‌شود و عوامل مخلی مانند شیطان و انسان‌های دیگر در آن دخیل‌اند. این دخالت به صورت شستشوی هویتی نمایان می‌شود. ج) لازم است انسان از خداوند بخواهد که شرح متن او را خودش به عهده بگیرد.		نیست (جوادی آملی، ۱۳۹۲: ۳۵۴).
نمونه عملی برای معلمانی که دانش تجربی را آموزش می‌دهند و در عین حال تلاش می‌کنند که مباحث اعتقادی را با یافته‌های علمی دانشمندان تطبیق دهند تا یادگیرندگان به واسطه توسعه ساحت علمی، به ساحت ایمانی تربیت برسند.	مربوط به آیه «اعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحْيِي الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا» (حدید: ۱۷) و جلب توجه مخاطب به اینکه منظور از حیات و مرگ چیست؟ آیا منظور از زمین، کره خاکی است یا زمینه زندگانی انسان است؟ پرداختن به رابطه مرگ مادی و مرگ معنوی زمین.	حیات و ممات زمین (جوادی آملی، ۱۳۹۸: ۲۶۶ - ۲۵۱)
آگاهی معلمان از انسان‌شناسی، آنها را به تفکیک انسانیت از نفسانیت می‌رساند.	اشاره به وضعیت مردم در عصر غیبت	انسانیت، مقهور نفسانیت و عقلانیت

مقهور وهم و خیال می‌شود (همان): (۲۳۵)	همچنین آگاهی از معرفت‌شناسی منجر به تمایز شناخت عقلانی از شناخت وهمانی و خیالی می‌شود. این تفکیک‌ها به ظهور ساحت اعتقادی تربیت و غلبه آن بر تمام ساحت‌ها می‌انجامند و لذا برای کلیه معلم‌ان که دانش تخصصی آنها در یکی از ساحت‌های شش‌گانه است، راهگشا است.

لایه برداری کردن به منظور عمق بخشی به کلام صورت می‌گیرد و مصداقی از فرمایش
امام علی علیه السلام است که می‌فرمایند: «مَنْ قَامَ بِفَتْحِ الْقَوْلِ وَ رَتَّقَهُ فَقَدْ حَازَ الْبَلَاغَةَ»
ابوالفتح آمدی، ۱۳۶۶: ۲۶۶؛ هر کس سخن را باز و بسته کند به بلاغت دست یافته است.
معلم‌ان با استفاده از این شیوه می‌توانند:

۱. مفاهیم ثقیل را قابل فهم سازند
۲. مفاهیم نظری را کاربردی کنند
۳. به دلیل دقتی که در انتخاب واژگان صورت می‌گیرد، امکان دوری از گفتار حشو و
زاید و رساندن بیشترین معنا با کمترین عبارات فراهم می‌شود.

۴.۴ دسته‌بندی مطالب

علامه جوادی آملی در دسته‌بندی مطالب تبحر ویژه‌ای دارند. کثرت استعمال این شیوه آموزشی
باعث شده است که خوانندگان آثار ایشان یا شنوندگان سخنرانی‌ها، به خوبی بتوانند با بحث
همراه شوند و نظم منطقی موجود در گفتار را درک کنند. به جهت کثرت مصداق، از ذکر موردی
اجتناب می‌شود و تنها به یک مورد اشاره می‌شود. علامه جوادی آملی دسته‌بندی انسان را از آیه
شریفه «لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَيَحِقَّ الْقَوْلُ عَلَى الْكَافِرِينَ» (یس / ۷۰) (تا کسانی را که (به عقل و
هوش و استعداد) زنده اند، هشدار دهد و فرمان عذاب بر کافران محقق و ثابت شود) بدست
می‌آورند (جوادی آملی، ۱۳۹۲: ۲۵۸). این دسته‌بندی خلاقانه، از تسلط ایشان به تفسیر قرآن
بدست آمده است. ایشان با هم‌عدل دانستن قرآن و انسان کامل، ترسیم دقیقی از انسان‌های غیر
کامل ارائه می‌دهند که در نوع خود جالب و آراسته بوده و مصداقی است از فرمایش امام علی (ع)
که «أَحْسَنُ الْكَلَامِ مَا زَانَهُ حُسْنُ التَّظَامِ وَ فَهْمُهُ الْخَاصُّ وَ الْعَامُّ» (ابوالفتح آمدی، ۱۳۶۶: ۴۳۱)؛
بهترین گفتار آن است که به حسن ترتیب و نظم آراسته باشد و عالم و عامی آن را بفهمند.

شکل ۱. دسته‌بندی انسان‌ها

طبق تفسیر این آیه شریفه انسان کفرپیشه، فطرت انسانی خود را زیر لایه‌هایی از جهل، مدفون کرده است لذا مرده‌ای بیش نیست. این انسان مرده اگر فقط به فکر در امان نگه داشتن جسم خود باشد، کافر ذمی و اگر با جسم متعفن خود در حال جنگ با انسان زنده باشد، کافر حربی است. اما در میان انسان‌های زنده، همه اشکال آن، انسان متشابه هستند و فقط دو قسم آخر انسان محکم هستند. لذا همه اقسام یاد شده باید خود را به انسان‌های کامل عرضه کنند. این سطح از دست‌بندی، مخاطب را به عمق دانشی که نه فقط به قصد انتقال، بلکه به قصد تحلیل و ادراک عمیق ارائه شده است، نزدیک می‌گرداند. همانطور که در نمونه فوق ملاحظه شد، دسته‌بندی مطالب به معلمان کمک می‌کند تا با کمترین زحمت، مقصود خود را برسانند. همانطور که امام صادق (ع) فرمودند: «مَنْ عَرَفَ شَيْئًا قَلَّ كَلَامُهُ فِيهِ» (ابن شعبه حرانی، ۱۴۲۳: ۳۵۹)، کسی که مطلبی را بداند گفتارش درباره آن کوتاه می‌شود.

نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان داد که توجه به عناصر کیفیت بخش کلامی، راهبرد مهمی در ارتقای هویت حرفه‌ای معلمان است. بکار بستن این عناصر در فرآیند تدریس، بر قوت کار معلم افزوده و نقش تربیتی او را از حالت معمولی به حالت‌هایی که ارزش افزوده تولید می‌کند، ارتقا می‌دهد. در این پژوهش به صور انحرافی کلام که برخی از افراد با بهره‌گیری از آنها به مقاصد خود می‌رسند، پرداخته شده و به ویژه بر مغالطه که راهبرد جمع‌کنی از معلمان دوره یونان باستان بوده است، اشاره شده است. سپس صور مطلوب آراستگی کلام که برآمده از شیوه موفق انبیاء و اولیاء الهی بوده است، مورد بررسی قرار گرفته است. پرداختن به مبانی نظری که از آراستگی کلامی پشتیبانی می‌کند، بر اهمیت بحث دلالت داشته و به قوت بحث کمک می‌کند.

علامه جوادی آملی به عنوان یکی از معلمان برجسته عصر حاضر، با تأسی از منابع دینی، به شکل مطلوبی این قابلیت را در آثار و بیانات خویش بکار بسته‌اند. ترسیم اشکال مختلف هنرنمایی کلامی به منظور الگوگیری از عملکرد ایشان، هدف این پژوهش بوده است. ایشان با استفاده از تعبیر رایج برای معانی عمیق، نظم بخشی به واژگان و بهره گیری حداکثری از آنها، لایه‌برداری کردن از مفاهیم و دسته‌بندی مطالب، مسیر پر مغزی برای ارائه مفاهیم نظری و عملیاتی طراحی و اشاعه کرده‌اند. مسیری که این پژوهش پیش روی معلمان محقق می‌گشاید این است که با توجه دادن به مختصات کلامی شخصیت‌های اثرگذار تاریخ، می‌توانند راز ماندگاری آنها را کشف کرده و در تربیت چنین افرادی، هم خود را صرف نمایند.

ملاحظات اخلاقی

دسترسی به داده‌ها

«پژوهش داده‌ای ندارد»

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان این مقاله تعارض منافع ندارد.

منابع

قرآن.

نهج البلاغه. (۱۳۷۹). ترجمه محمد دشتی. قم: مشرقین.

مبنای نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش. (۱۳۹۰).

ابوالفتح آمدی، عبدالواحد. (۱۳۶۶). *عُرَرُ الْحَکَمِ وَ دُرَرُ الْکَلِمِ*. قم: دفتر تبلیغات.

الأبشیهی أبو الفتح، شهاب الدین محمد بن أحمد بن منصور. (۱۴۱۹ق). *المستطرف فی کل فن مستطرف*. جلد اول. بیروت: عالم الکتب.

ابن بابویه، محمد بن علی. (۱۳۷۷). *الخصال*. جلد دوم. ترجمه محمدباقر کمرهای. تهران: کتابچی.

ابن شعبه الحرانی، حسن بن علی. (۱۴۲۳). *تحف العقول عن آل الرسول (ص)*. ج ۲. بیروت: موسسه الاعلمی للمطبوعات.

افتخاری، عفت، سارا اسدپور، مراد یاری دهنوی، حجت افتخاری. (۱۴۰۳). شناسایی شاخصه‌های معلمان فکور از دیدگاه معلمان و مدیران مدارس شهرستان نی ریز. *نظریه و عمل در تربیت معلمان*. ۱۰(۱۷)، ۳۰۵-۳۲۳.

[10.48310/ITT.2024.3374](https://doi.org/10.48310/ITT.2024.3374)

امانی، فرزانه. (۱۳۹۴). ابعاد تأمل و اهمیت آن در تربیت معلم فکور. *نظریه و عمل در تربیت معلمان*. ۱۱(۱)، ۳۷-۵۲.

[20.1001.1.26457156.1394.1.1.3.7](https://doi.org/10.1001.1.26457156.1394.1.1.3.7)

بابایی، مهدی، و رستمی، منصور. (۱۴۰۱). بررسی نقش مهارت‌های ارتباطی در شغل معلمی. *کنفرانس ملی پژوهش‌های سازمان و مدیریت*.

<https://sid.ir/paper/1016037/fa>

باقری، خسرو. (۱۳۹۰). *نگاهی دوباره به تربیت اسلامی*. جلد اول. تهران: انتشارات مدرسه.

بهرامی، ناصر. (۱۳۸۶). آراستگی از دیدگاه معصومان(ع)، فرهنگ کوثر، ۷۱، ۱۷-۲۲.

<https://B2n.ir/wu1858>

جوادی آملی، عبدالله. (۱۳۹۲). *تفسیر انسان به انسان*. قم: اسراء.

----- (۱۳۹۸). *امام مهدی، موعود موجود*. قم: اسراء.

----- (۱۳۸۷). *سروش هدایت (مجموعه پیامهای حضرت آیت الله جوادی آملی)*.

جلد سوم. قم: اسراء.

راغب اصفهانی، حسین ابن محمد. (۱۳۹۰). *مفردات*. قم: نوید اسلام.

سیدی، سیدحسین. (۱۳۸۶). *کارکرد هنری در حدیث نبوی*. اندیشه حوزه. ۶۶.

<https://lib.isfahan.ir/dl/search/default.aspx?Term=20820&Field=0&DTC=113>

فلسفی، محمدتقی. (۱۳۹۴). *سخن و سخنوری*. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.

قاسم پور، محسن، قهاری محمد کاظم (۱۳۹۵). *بررسی کاربرد برجسته‌سازی ادبی در احادیث کتاب فضل قرآن اصول کافی (بر اساس نظریه آشنایی زدایی)، مطالعات ادبی متون اسلامی*، (۴)، ۸۴-۶۵.

https://journals.dte.ir/article_63813.html

doi: 10.22081/jrla.2017.47014.1111

کلینی، محمد بن یعقوب. (۱۳۶۳). *اصول کافی*. جلد اول. مصحح علی‌اکبر غفاری و محمد آخوندی. دارالکتب الاسلامیه: تهران.

گره، بهنام و عبداللهی، فرحناز و صدراپی، لیلا و عبداللهی، مرضیه (۱۴۰۳). *اهمیت مهارت‌های کلامی و مهارتی در بین معلمان. تحقیقات راهبردی در تعلیم و تربیت و آموزش و پرورش*. (۱۸)، ۵۲۴-۵۰۵.

<https://pantajournals.ir/buy.aspx?id=106975&t=1>

مکارم شیرازی، ناصر. (۱۳۸۰). *تفسیر نمونه*. جلد ۵. جمعی از نویسندگان. تهران: دار الکتب الاسلامیه.

مجلسی، محمدباقر ابن محمد تقی. (۱۴۰۳). *بحارالانوار*. بیروت: دار احیاء التراث العربی.

نوربرگ- شولتز، کریستین. (۱۳۸۱). معماری، حضور، زبان، مکان. ترجمه علیرضا سیداحمدیان. تهران: معمار نشر.

Quran.

Nahj al-Balagha. (2000). Translated by Mohammad Dashti. Qom: Eastern.

The theoretical basis of the fundamental transformation document of education. (2011). [In Persian]

Abul Fatah Amedi, Abdul Wahid. (2007). Ghorar Al-Hikkam and Durar Al-Kalam. Qom: Advertising Bureau. [In Persian]

Abashihi Abul Fatah, Shahab al-Din Muhammad bin Ahmed bin Mansour. (1419 AH). Mostestraf in all the mostestraf fan. The first volume. Beirut: Alam Ketub. [In Persian]

Amani, Farzaneh. (2014). Dimensions of reflection and its importance in the training of teachers of thought. Theory and practice in teacher training. 1(1), 37-52. [In Persian]

<https://doi.org/20.1001.1.26457156.1394.1.1.3.7>

Babaei, Mehdi, and Rostami, Mansour. (2022). Investigating the role of communication skills in the teaching profession. National Organization and Management Research Conference. [In Persian]

<https://sid.ir/paper/1016037/fa>

Bagheri, Khosrow. (2011). A new look at Islamic education. The first volume. Tehran: School Publishing. [In Persian]

Bahrami, Naser. (2007). Grooming from the point of view of the innocents, Farhang Kausar, 71, 17-22. [In Persian]

<https://B2n.ir/wu1858>

Bloom, I. & Lahey, M (1978). Language Development and Language Disorders. New York: Wiley.

Eftekhari, Efat, Sara Asadpour, Murad Yari Dhanavi, Hojjat Eftekhari. (2024). Identifying the characteristics of Fakkur teachers from the point of view of teachers and administrators of schools in Niriz city. Theory and practice in teacher training. 10(17), 305-323. [In Persian]

<https://doi.org/10.48310/ITT.2024.3374>

Garh, Behnam and Abdullahi, Farhanaz and Sadraei, Leila and Abdullahi, Marzieh (2024). The importance of verbal and skill skills among teachers. Strategic research in education and training. 1(18),505-524. [In Persian]

<https://pantajournals.ir/buy.aspx?id=106975&t=1>

Ibn Babouyeh, Muhammad bin Ali. (1998). Khasal The second volume. Translated by Mohammad Baqer Kameraei. Tehran: Katabchi. [In Persian]

Ibn Shuba al-Harani, Hasan bin Ali. (1423). Tahf al-Aqool from the family of the Messenger (pbuh). C. 2. Beirut: Al-Alami Foundation for Press. [In Persian]

Javadi Amoli, Abdullah. (2012). Human to human interpretation. Qom: Israa. [In Persian]

----- (2018). Imam Mahdi, the promised present. Qom: Israa. [In Persian]

----- (2008). Soroush Hedayat (collection of messages of Hazrat Ayatollah Javadi Amoli). The third volume. Qom: Israa. [In Persian]

Kilini, Muhammad bin Yaqub. (1984). Sufficient principles. The first volume. Corrected by Ali Akbar Ghaffari and Mohammad Akhundi. Dar al-Kitab al-Islamiyya: Tehran. [In Persian]

Makarem Shirazi, Nasser. (1981). Example interpretation. Volume 5. A group of authors. Tehran: Dar al-Katb al-Islamiyeh. [In Persian]

Majlisi, Mohammad Baghrabin Mohammad Taghi. (1403). Bahar Al-Anwar Beirut: Arab Heritage Revival. [In Persian]

Norberg-Schultz, Christian. (2002). Architecture, presence, language, place. Translated by Alireza Sidahmadian. Tehran: Memar Nash. [In Persian]

Plato;(1997). complete works; edited with John M. Cooper, Hackett publishing company, Inc,U.S.A.

Qasimpour, Mohsen, Qahari Mohammad Kazem (2015). Investigating the use of literary highlighting in the hadiths of Fazl Qur'an, Usul Kafi

(based on the theory of defamiliarization), Literary Studies of Islamic Texts, 1(4), 65-84. [In Persian]

https://journals.dte.ir/article_63813.html

<https://doi.org/doi:10.22081/jrla.2017.47014.1111>

Ragheb Esfahani, Hossein Ibn Mohammad. (2011). Vocabulary Qom: Navid Islam. [In Persian]

Sidi, Seyyed Hossein. (2007). Artistic function in prophetic hadith. Domain thought. 66. [In Persian]

<https://lib.isfahan.ir/dl/search/default.aspx?Term=20820&Field=0&DTC=113>

Philosopher, Mohammad Taghi. (2014). speech and eloquence Tehran: Farhang Islamic Publishing House. [In Persian]